

ทำไมไม่ได้ หรือ ไม่ทำ

สมศักดิ์ แซ่ลิ่ม

นั่นเป็นความคิดที่ดี แต่เราทำไม่ได้เพราะ ไม่มีใครอนุมัติ • ขออนุมัติไม่ได้ • ไม่มีใครสั่งให้ทำ • จะเป็นทวิภาคชั่วคราว • ต้องใช้เวลานาน • ไม่มีเงิน • ทางเงินไม่ได้ • มีคนไม่เห็นด้วย • ไม่มีคนร่วมด้วย • ไม่อยากดัง • ที่นี้ไม่ใช่กรุงเทพฯ • ฯลฯ

ความข้อนั้นยกมาเป็นข้ออ้างกันอยู่เนืองๆ ทั้งในหมู่นักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยยูธอร์ อันเป็นผลให้ไม่มีอะไรเกิดขึ้น อาจเป็นสิ่งดีสำหรับบุคคลผู้ชอบข้ออ้างและเกลียดปฏิบัติการ แต่เป็นสิ่งเลวสำหรับสถาบันที่มีชื่อว่า มหาวิทยาลัย

การศึกษาในทุกวันนี้จึงจำกัดอยู่เพียงภายในกำแพงอันว่างเปล่า ห้องเรียนที่แห้งแล้ง ไม่เคยได้พบ ได้ยิน ได้รู้ ได้กระทำ หรือ ได้สัมผัสความจริงแท้แต่ประการใด ผู้ได้ปริญญาตรีก็คือผู้ได้นั่งในห้องเรียนหลายชั่วโมง หลายวัน หลายเดือน แล้วสามารถสอบผ่านได้เท่านั้น มิได้หมายถึงเป็นผู้ได้ทำ ได้สร้าง ได้มีความพยายามใหม่ๆ ได้คิด หรือแม้แต่ศึกษาจริงๆเลย

เราอาจแบ่งขั้นตอนแห่งการศึกษาในปัจจุบันได้ดังนี้

- ๑ ครูพูด แก่ (มิใช่ กับ) นักเรียน
 - ๒ นักเรียนฟังครู (อาจจะ)
 - ๓ ครูบอกคำตอบคำถามที่ได้พูดไว้ในข้อ ๑ นั้น (คำถามที่ควรถาม มิใช่คำถามที่นักเรียนสนใจอย่างแท้จริง)
 - ๔ นักเรียนตอบคำถาม (เหมือนนกแก้วนกขุนทอง)
- และก็เชื่อกันว่า นักเรียนผู้ได้ผ่านตลอดทั้งสี่ขั้นนี้แล้วถือกันว่าเป็นผู้ ได้รับหรือเป็นผู้มีการศึกษา

ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ๑ ครูคือผู้รู้ทุกสิ่ง ๒ เป็นไปไม่ได้ที่นักเรียนจะเรียนรู้บางอย่างได้ โดยไม่มีครู ๓ การนั่งอย่างเงิบสงบในห้องเรียนที่แห้งแล้งนั้นคือการเรียนที่ดี ๔ ประสพการณ์ตรงเกี่ยวกับสังคม ธุรกิจ รัฐบาล ธรรมชาติ ความจริง ฯลฯ มิใช่การเรียนที่ดี

ขอได้โปรดเลิกแสวงหา เลิกหาความโง่ให้แก่ตัวเอง เลิกเล่นเกมนกแก้วกันเสียทีเถิด และขอได้โปรดคำนึงถึงการศึกษาที่แท้จริงกันเสียทีว่าเป็นอย่างไร

ขั้นแรกเราต้องทำความเข้าใจกันเสียก่อน ถึงจุดหมายที่แท้จริงของคำว่า *การศึกษา* ขอให้เรามาว่าผู้มีการศึกษานั้นเป็นเช่นไร โดยสรุปผู้มีการศึกษาคือผู้สามารถใช้สมองซึ่งได้ผ่านการฝึกฝนมาแล้วอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นหมายความว่า เขาสามารถมองเห็นปัญหาและวิธีแก้ในทุกกรณี ฉลาดที่จะตั้งคำถามให้ตรงกับปัญหา และอีกทางให้พบคำตอบคำถามนั้นได้ด้วย มิได้หมายความว่าเขาเป็นผู้รู้แล้วซึ่งคำตอบทุกประการ โดยนัยนี้ *การศึกษา* คือการรู้จักตั้งคำถาม และการรู้จักค้นคว้าหาหนทางแห่งคำตอบ

ถ้าบุคคลไม่สามารถถามและค้นพบทางแห่งคำตอบคำถามด้วยตัวเองแล้ว ย่อมหมายถึงว่าเขาต้องขึ้นอยู่กับคำถามเก่าๆ และคำตอบเก่าๆ ของคนอื่นอยู่เสมอ เขาย่อมไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่ดีได้ ไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือรู้จักปรับปรุงสิ่งเก่าให้ดีขึ้นได้ เพราะปรากฏชัดอยู่แล้วว่าเราอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก และเป็นความจริงด้วยว่า คำตอบเก่าๆ แก่คำถามเก่าๆ นั้นจะไม่ช่วยให้เราไปขึ้นอยู่กับภาวะการณ์ของโลกนี้ได้อย่างสุขสบายเลย

แต่ทุกวันนี้จุดหมายของ *การศึกษา* ดูเหมือนจะเป็นตรงข้ามกับนัยดังกล่าว ตัวอย่างเช่นการพยายามบ่มงักนักเรียนมหาวิทยาลัยมิให้มีความคิดเป็นของตัวเอง ให้เป็นเด็กไม่มีประสบการณ์ด้วยการบังคับเข้มงวดสร้างกฎขึ้นมามากมายเพื่อให้เขาปฏิบัติตาม ข่าไม่จริงไม่กล้าให้เสรีภาพแก่เขาในการปกครองตัวเอง ในการตั้งคำถาม ในการคิด การตัดสินใจ ในการเสี่ยงทดลอง หรือแม้ในการทำความเข้าใจ และในการไม่เห็นด้วย

โปรดอย่าพูดว่า *เราทำไม่ได้* แต่จงมาช่วยกันคิดว่า *จะทำอย่างไร* ดีกว่า